

VROUWEN EN ALCOHOL- EN
DRUGPREVENTIE EN-
HULPVERLENING | Julie Schamp

GEN-STAR

belspo HoGent vbo

Interuniversity Institute
for Research and Innovation
in Health Sciences

sciensano

UNIVERSITEIT
GENT

eurtox fedinfo

19/09/2018 2

ACHTERGROND

19/09/2018 3

I think our settings
are different...

Yup, you're equipped
with a WiFi Antenna
& I have a USB port...

19/09/2018 4

GENDERVERSCHILLEN ?

Measurement of Gender-Sensitive Treatment for Women in
Mixed-Gender Substance Abuse Treatment Programs¹

Zhiqun Tang¹, Ronald E. Claus, Robert G. Orwin, Wendy B. Kissin, and Carlos Arrieta

**Gender and Prescription Opioids: Findings from the National
Survey on Drug Use and Health**

Sudie E. Back, PhD¹, Rebecca L. Payne, MD², Annie N. Simpson, MS², and Kathleen T.
Brady, MD, PhD¹

Substance abuse treatment entry, retention, and outcome in women:
A review of the literature²

Shelly F. Greenleaf^{1,2,3,4}, Audrey J. Brooks¹, Susan M. Gordon⁵, Carla A. Green⁶,
Frankie Krupp⁷, R. Kathryn McHugh⁸, Melissa Lincote⁹, Denise Heer⁹, Gloria M. Miele⁹

19/09/2018 5

GENDERVERSCHILLEN ?

**Gender-specific Profile of Substance Abusing
Women in Therapeutic Communities in Europe**

Joke De Wilde

Middelengebruik onder sekswerkers in België

*Een kwantitatieve en kwalitatieve studie in
vijf sectoren van de seksindustrie*

Tom Decorte
Eman Seiffels
Elika Leunans
Floren Van Damme
Gando Van Hal

The Influence of Age and Gender on Party Drug Use
Among Young Adults Attending Dance Events,
Clubs, and Rock Festivals in Belgium

TINA VAN HAVERE,¹ WOUTER VANDERPLASSCHEN,²
ERIC BROEKAEERT,³ AND LISE DE BOURDEAUGHUÏ⁴

19/09/2018 6

GENDER EN MIDDELENMISBRUIK

Evolutie ♀ ≠ ♂

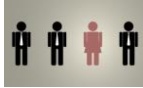
Afhankelijkheidsproblematiek ♀ > ♂

Resultaat behandeling ♀ ≈ ♂

- Voorspellers

Vrouwen ondervetegenwoordigd in alcohol- en drughulpverlening

- Vrouwen met jonge kinderen
- Langdurig residentiële centra

19/09/2018

7

GENDER EN MIDDELENMISBRUIK

Drempels voor vrouwen

- Socio-culturele factoren
 - Sociaal stigma
- Socio-economische factoren
 - Armoede
 - Scholing
 - Sociale ondersteuning
- Systemische drempels
 - Toegankelijkheid
 - Betaalbaarheid
 - Kinderopvang

19/09/2018

8

GENDER EN MIDDELENMISBRUIK

Meeste diensten ontwikkeld met oog op mannen, niet vrouwen

Nood aan gender-sensitieve preventie, behandeling en harm reduction diensten (EU Drugs Plan 2005)

'Gender-sensitive approach' (Tang et al., 2012; Grella, 2008)

- A set of comprehensive, family-focused interventions,
- which are provided in a strengths-based, relational, and trauma-informed fashion
- within a safe and affirming environment.

19/09/2018

9

GENDER EN MIDDELENMISBRUIK

Laatste decennia: gender-specifieke initiatieven voor vrouwen

- Single en mixed gender
 - Single gender: vrouwengroepen, residentieel moeder-kind programma, case management voor zwangere vrouwen of vrouwen met kinderen
 - Mixed gender: oudergroepen, kinderopvang, etc.
 - Welbekend en makkelijk identificeerbaar / minder zichtbaar
 - Beide zijn effectief (kwetsbare populaties: single gender)
- Mate van gender-responsiviteit varieert → behandelingsuitkomst
 - ↑ gender-sensitieve behandeling → ↑ behandeling voltooid en nazorg

19/09/2018

10

GEN-STAR

19/09/2018

11

GENDER-SENSITIEVE INITIATIEVEN IN BELGIË

19/09/2018

12

Gendersensitieve preventie-initiatieven
 Gendersensitieve ambulante initiatieven
 Gendersensitieve residentiële initiatieven

19/09/2018 13

GENDER-SENSITIEVE PREVENTIE INITIATIEVEN

Wat?

- Folders, posters en informatiegroep of -avond
- Aangepaste vormgeving, boodschap, kanalen, doelpubliek

Doel?

- Bewustzijn creëren, informeren en disseminatie

Waarom?

- Taboe reduceren
- Verplicht
- 'Mannelijke' en 'blanke' preventiecampagnes

19/09/2018 14

En ik denk soms bij, ja, waar we geen gendersensitieve aanpak hebben, dat we dan toch meer jongens aanspreken dan meisjes. [...] Omdat we, denk ik, gewoon op de leefwereld van meisjes bijvoorbeeld niet ingaan. [...] De algemene, de neutrale campagne is mannelijk. Ja, mannelijk en blank.

Preventiewerker

➔ Nood aan aangepaste preventie voor meisjes en jonge vrouwen (cfr. vormgeving, kanalen)

19/09/2018 15

GENDER-SENSITIEVE AMBULANTE INITIATIEVEN

Wat?

- Case management zwangere vrouwen
- Case management ouders met (jonge) kinderen
- Vrouwengroepen

Doel?

- Ondersteuning bieden
- Groep / case manager en netwerk

19/09/2018 16

GENDER-SENSITIEVE RESIDENTIËLE INITIATIEVEN

Wat?

- Residentiële ouder-kind programma's
- Residentiële programma's voor vrouwen
- Vrouwengroep in mixed-gender residentiële programma's
- Specifieke regels in mixed-gender residentiële programma's

Doel?

- Aansluiting bij noden van vrouwelijke gebruikers

Waarom?

- Specifieke noden

19/09/2018 17

'GENDER GAP' IN DE VERSLAVINGSZORG IN BELGIË?

19/09/2018 18

DATABANKEN

19/09/2018

19

GEBRUIK EN RISICOVOLLE PATRONEN

Alcohol (gebruik en risicovolle drinkpatronen): $\sigma > \varphi$

• Verschil in gender verkleint in oudere leeftijdscategorieën

Illegale middelen (gebruik en risicovol gebruik): $\sigma > \varphi$

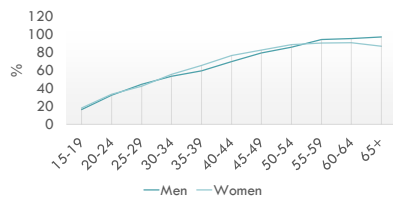
Psychoactieve medicatie (gebruik en risicovol gebruik) : $\sigma < \varphi$
(m.u.v. stimulerende medicatie)

19/09/2018

20

BEHANDELING

'Gender gap' in middelengebruik ook in behandelcentra
(m.u.v. alcohol)

19/09/2018

21

BEHANDELING

Proportie vrouwen in behandeling stijgt in oudere leeftijdscategorieën

Vrouwen vaker in ziekenhuizen, mannen vaker in gespecialiseerde centra

• Alcohol is uitsluitingscriterium

19/09/2018

22

NODEN EN DREMPELS ERVAREN
DOOR VROUWELIJKE
DRUGGEBRUIKERS

19/09/2018

23

DOELGROEP

Middel	Vlaanderen	Wallonië	Totaal	Leeftijdscategorie	Vlaanderen	Wallonië	Totaal
Heroin	8	8	16	20-30	11	9	20
Cocaine	3	8	11	30-45	10	11	21
Cannabis	2	2	4	45+	9	10	19
Alcohol	12	7	19				
Medicatie	0	3	3				
Speed	3	1	4	Continuüm van zorg	Vlaanderen	Wallonië	Totaal
Ecstasy	0	1	1	Ambulant	14	14	28
GHB	2	0	2	Residentieel	16	16	32

Kinderen	Vlaanderen	Wallonië	Totaal
Vrouwen met kind(eren)	23	25	48
Vrouwen met kind(eren) ≤ 6 jaar	9	7	16

- 6 Outpatient treatment
- 3 Residential treatment without children
- 7 Residential treatment with children

19/09/2018

24

KWETSBARE POSITIE

VROUW ZIJN

Moet daar een verschil in gesteld worden? Dat denk ik niet hè. [...] Ik denk niet dat daar een verschil in moet. Een persoon is een persoon hè. Een probleem is uw probleem hè. Of je nu een man of een vrouw bent.

Soms heb ik gewoon zin om te praten over mijn vriend, weet ge. Of als ik mij niet goed in mijn vel voel. En dat gaat beter met een vrouw. Anders zijn dat, ja, alleen maar mannzaken.

Overal zijn dat altijd douches. Ik mis een bad omdat dat iets meer een huiselijker gevoel geeft. [...] En ook, dat ontspant af en toe een keer. Soms heb je dat wel eens nodig om even tot rust te komen. Zo languit in een bad gaan liggen.

19/09/2018 25

KWETSBARE POSITIE

VROUW ZIJN

Moet daar een verschil in gesteld worden? Dat denk ik niet hè. [...] Ik denk niet dat daar een verschil in moet. Een persoon is een persoon hè. Een probleem is uw probleem hè. Of je nu een man of een vrouw bent.

Ambulant en residentieel

- Sociaal stigma
- "Het doet er niet toe dat ik een vrouw ben"

19/09/2018 26

KWETSBARE POSITIE

VROUW ZIJN

Ambulant en residentieel

- Gevoelige onderwerpen

Residentieel

- Bad, shampoo, tampons, ...
- "Als vrouw heb je andere noden"

Soms heb ik gewoon zin om te praten over mijn vriend, weet ge. Of als ik mij niet goed in mijn vel voel. En dat gaat beter met een vrouw. Anders zijn dat, ja, alleen maar mannzaken.

Overal zijn dat altijd douches. Ik mis een bad omdat dat iets meer een huiselijker gevoel geeft. [...] En ook, dat ontspant af en toe een keer. Soms heb je dat wel eens nodig om even tot rust te komen. Zo languit in een bad gaan liggen.

19/09/2018 27

GEVOELENS VAN (ON)VEILIGHEID

's Nachts is onze gang afgesloten met een deur. Als er een man die deur open doet, gaat er een alarm af en zo weten wij dat, ja, als er mannen op onze gang zijn.

Ik vind de vrouwengroep zeer intiem in de zin, mensen weten, de vrouwen zijn discreet. Ik vind dat goed. Gelijgezinden. Voor mij is dat ook een soort uitlaatklep.

Omdat daar heel veel structuur is. Dat is iets wat ik heel hard nodig heb. Want ja, als je in het gebruik zit, dan valt die structuur weg. [...] Die structuur geeft mij rust. En geen verveling. Want als je je vervelt...

Hier heb ik veiligheid. Een veilige omgeving. [...] Want er kan geen alcohol en drugs hier binnen komen. Alles wordt hier goed gecontroleerd. [...] Van niet te weten dat er iemand hier op zijn kamer heeft ofzo. Want dan weet ik ook van 'jah'. Dan heeft het voor mij ook geen zin.

19/09/2018 28

GEVOELENS VAN (ON)VEILIGHEID

's Nachts is onze gang afgesloten met een deur. Als er een man die deur open doet, gaat er een alarm af en zo weten wij dat, ja, als er mannen op onze gang zijn.

Ik vind de vrouwengroep zeer intiem in de zin, mensen weten, de vrouwen zijn discreet. Ik vind dat goed. Gelijgezinden. Voor mij is dat ook een soort uitlaatklep.

Geen mannen

- Single gender programma's
- Residentieel: geen risico op geweld of romantische/seksuele gevoelens
- Ambulant: gevoelige onderwerpen

19/09/2018 29

GEVOELENS VAN (ON)VEILIGHEID

Omdat daar heel veel structuur is. Dat is iets wat ik heel hard nodig heb. Want ja, als je in het gebruik zit, dan valt die structuur weg. [...] Die structuur geeft mij rust. En geen verveling. Want als je je vervelt...

Structuur in residentieel settings

- Dagelijkse structuur
- Verveling tegen gaan (terug gebruiken tegen gaan)
- Toekomst

19/09/2018 30

GEVOELENS VAN (ON)VEILIGHEID

Geen drugs in
residentiële settings

- Oude omgeving
- 'Foute' vrienden
- Geen verleiding

Hier heb ik veiligheid. Een veilige omgeving. [...] Want er kan geen alcohol en drugs hier binnen komen. Alles wordt hier goed gecontroleerd. [...] Van niet te weten dat er iemand hier op zijn kamer heeft afzo. Want dan weet ik ook van 'jah'. Dan heeft het voor mij ook geen zin.

19/09/2018

31

HOLISTISCHE BENADERING

De tout vraiment pour, et à la fois du soulagement physique quoi, autant le psychologique que le corps.

Ik werd fysiek wel bijgestaan, ik was aan de afkick, ja, maar euh, er was geen plaats om te werken aan mezelf. Mijn gevoelens, mijn problemen. Het enige dat we konden doen was bijvoorbeeld naaien. [...] Een soort van bezigheidstherapie, noem ik dat. Dat werkte dus niet voor mij.

19/09/2018

32

ERVARINGSDESKUNDIGEN (♀) / PEERS

Ik was hier soms ook kei-pissig op X, ik heb hen dat toen ook gezegd, omdat die altijd wel zoiets hebben van 'Ja, het is heel moeilijk en ge zijt keigoed bezig en...'. En dan dacht ik 'Ja, en straks gaat gij naar huis en drinkt gij een wijntje'. Dan had ik zoiets van 'Ge snap't er just niets van'. Hoe moeilijk en hoe euh, he, dat dat kan zijn. En daarmee miste ik echt een ervaringsdeskundige die weet wat dat is om dat gevecht te leveren.

De contacten met de medepatiënten hebben mij gesteund. Ja. Dat je er open kunt over babbelen, van... Buiten in de buitenwereld, die mensen weten dat niet, ge moet daar niet naartoe gaan voor daarover te babbelen of te doen. Gelijk hier weten ze dat en ge kunt daar vrij over babbelen.

19/09/2018

33

ERVARINGSDESKUNDIGEN (♀) / PEERS

Ik was hier soms ook kei-pissig op X, ik heb hen dat toen ook gezegd, omdat die altijd wel zoiets hebben van 'Ja, het is heel moeilijk en ge zijt keigoed bezig en...'. En dan dacht ik 'Ja, en straks gaat gij naar huis en drinkt gij een wijntje'. Dan had ik zoiets van 'Ge snap't er just niets van'. Hoe moeilijk en hoe euh, he, dat dat kan zijn. En daarmee miste ik echt een ervaringsdeskundige die weet wat dat is om dat gevecht te leveren.

Residentiële

- Mentor

Ambulant

- Therapeut voor individuele therapie
- Vrouwengroep

19/09/2018

34

ERVARINGSDESKUNDIGEN (♀) / PEERS

Ambulant en
residentiële

- Groep
- Steun
- Begrip
- Single gender / mixed gender

De contacten met de medepatiënten hebben mij gesteund. Ja. Dat je er open kunt over babbelen, van... Buiten in de buitenwereld, die mensen weten dat niet, ge moet daar niet naartoe gaan voor daarover te babbelen of te doen. Gelijk hier weten ze dat en ge kunt daar vrij over babbelen.

19/09/2018

35

SINGLE GENDER

Met mannen erbij, ik vond dat niet goed, want ik heb daar een relatie gehad he. [...] Het is niet echt goed omdat je dan niet meer aan jezelf werkt. Als je stap't met gebruiken, komen je gevoelens terug, en 24 op 24 zit je echt met elkaar, dus ik denk dat dat meer gebeurt.

MIXED GENDER

Mannen zien soms andere aspecten. Of punten die je aandringt zien ze anders dan een vrouw en kunnen ze daar meer... Ik weet het niet, rationeel aanpakken. Of minder emotioneel. Het is altijd wel goed om de twee visies of verschillende visies samen te hebben. Dat is zeker.

Ik vind de vrouwengroep zeer intiem in de zin, mensen weten, de vrouwen zijn discreet. Ik vind dat goed. Gelijkgzinden. Voor mij is dat ook een soort uitlaatklep.

Er bestaan typische vrouwengroepen en manngroepen, maar ik heb gekozen voor een gemengde groep. [...] Ik vind dat het meest natuurlijke. Want in het echte leven lopen wij ook niet apart he.

19/09/2018

36

SINGLE GENDER

Met mannen erbij, ik vond dat niet goed, want ik heb daar een relatie gehad he. [...] Het is niet echt goed omdat je dan niet meer aan jezelf werkt. Als je stopt met gebruiken, komen je gevoelens terug, en 24 op 24 zit je echt met elkaar, dus ik denk dat dat meer gebeurt.

Ik vind de vrouwengroep zeer inlim in de zin, mensen weten, de vrouwen zijn discreet. Ik vind dat goed. Gelijkgesinden. Voor mij is dat ook een soort uitlaatklep.

MIXED GENDER

Ambulant en residentieel

- Laagdrempelig
- Meer positieve uitkomst
- Gevoel van veiligheid
- E.g. vrouwengroep, residentieel vrouwen programma

19/09/2018 37

SINGLE GENDER

Ambulant en residentieel

- Onveiligheid
- Minder comfortabel
- Gevoelige onderwerpen
- 'Een stuk vlees'
- Onrespectvol en onbeleefd
- Romantische gevoelens (drop out)
- Veilige plek
- Ander perspectief
- Reflectie van de samenleving

MIXED GENDER

Mannen zien soms andere aspecten. Of punten die je aanbrengt zien ze anders dan een vrouw en kunnen ze daar meer... ik weet het niet, rationeel aanpakken. Of minder emotioneel. Het is altijd wel goed om die twee visies of verschillende visies samen te hebben. Dat is zeker.

Er bestaan typische vrouwengroepen en manningroepen, maar ik heb gekozen voor een gemengde groep. [...] Ik vind dat het meest natuurlijke. Want in het echte leven lopen wij ook niet apart he.

19/09/2018 38

ROLLEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN

Une femme c'est pas comme ça, une femme ça doit être droit, ça ne peut pas boire, ça ne peut pas fumer. Une femme ça doit être droit pour s'occuper des enfants, pour tenir la maison, pour enfin, pour être capable de faire à manger, pour faire les courses pour faire plein de choses. Ça doit être plus fort, au regard des autres femmes en tous cas.

ZICHZELF VERZORGEN

Eerst ga ik nog zes maand in TG ergens slapen. Maar niet in Tipi met mijn dochter. Dat is maar vanaf de zomervakantie. [...] Ik kijk er enorm naar uit, maar ik weet ook dat ik mijn tijd ga nodig hebben om aan mezelf te werken. Want ik weet dat ik nog veel ga baten.

19/09/2018 39

DREMPELS VOOR BEHANDELING

- Angst voor verlies hoederecht
- Zorg voor familie
- Gevoelens van schaamte en/of schuld
- Vooroordeel / foutief beeld behandeling
- Partner / relatie
- Gebrek aan inzicht in probleemsituatie
- Externe barrières (bv. wachtlijst, gebrek aan kennis, financiële middelen, geen erkenning van probleem, late doorverwijzing)

19/09/2018 40

DROP OUT

- Behandeling is afgerond
- Niet de juiste behandeling
- Gebrek aan inzicht in probleemsituatie
- Relatie in behandeling

19/09/2018 41

MOTIVATIE VOOR BEHANDELING

- Hoederecht behouden / terugwinnen
- Familie / kinderen
- Gevoelens van schaamte, vernedering of herontdekken van positieve gevoelens
- Psychische en fysieke gezondheid
- Inzicht in probleemsituatie

19/09/2018 42

